

Vrsta odstopanj v obšolskem značaju teh skupin, ki so bila potrebna, je dovolila stik med ideološko, kulturno in politično različnima skupinama, ki bi sicer lahko vsak trenutek zavzeli nasprotujoča si stališča ter tako povzročili neuspeh.

Maja in junija so člani študijskega centra Nediža delali pod šotori, pod lopami, na dvoriščih državnih šol ter v samih učilnicah in tako sledili vsem šestim skupinam (pa tudi skupini v Gorenjem Tarbilju), ob tem pa skušali pridobiti čim več otrok in vzgojiteljev. Ni zgolj slučaj, če se je k Mladi briezi, ki je bila avgusta, prijavilo pet in štirideset otrok iz špetske občine in če je krepka skupina otrok iz Gorenjega Barnasa sodelovala pri natečaju Moja vas.

Tudi v Gorenjem Tarbilju, kjer je že več let nekajmesečni pošolski pouk in kjer je maja in junija letos delovala šolska skupina s pomočjo vzgojiteljic iz Trsta, so se skoraj vsi otroci odločili za udeležbo na Mladi briezi, kjer so pokazali, da popolnoma obvladajo kulturni aparat, ki so ga pridobili pri pošolskem pouku.

Jasno je, da je treba pošolski pouk, ki je lahko od kraja do kraja različen glede na programe in na stopnjo povezanosti z uradno šolsko dejavnostjo ter tako sledi načelu postopne rasti ter sprotnega preverjanja odziva pri ljudeh, valorizirati, saj so dani pogoji za razmah te dejavnosti, posebno če bo uradna šolska dejavnost še vnaprej tako pomanjkljiva in če bo politično življenje omajalo tradicionalno zaprtost.

Sklep

Menim, da sem v prvem delu tega referata nakazal nekatere splošne metodološke smerice. To me neke obvezuje formalnega sklepa. Vsekakor mislim, da gotovo nisem izčrpal problematike, ki jo bomo lahko razvijali in poglobljeno analizirali na kakem specifičnem seminarju ter z opazovanjem dinamik, ki se pojavljajo na terenu samem. Metodološke raziskave naletijo tu na tolikšno število spremenljivk, da ni lahko postavljati enačb.

Zdaj pa se mora predvsem skupina naših didaktičnih delavcev zares uresničiti kot vodilna pedagoška skupina z vsemi potrebnimi povezavami v kulturnem življenju ter v sami šoli.

Paolo Petricig
Speter Slovenov

Metodične izkušnje

ODPRAVLJANJE NAJBOLJ POGOSTIH JEZIKOVNIH NAPAK

Vsak učitelj slovenščine želi naučiti učence osnovnih zakonitosti materinega jezika in jim tako omogočiti primarno in jasno izražanje. Pot do zaželenega cilja je dolga in naporna. Najprej je treba ugotoviti osnovne pomanjkljivosti v izražanju učencev, pri čemer nam najboljše služijo šolske naloge.

Nekajletno sistematično zapisovanje napak iz šolskih nalog, ki so jih pisali učenci poklicne šole, je dalo zanimive rezultate. V vseh letnikih — v prvih več, pozneje manj — se pojavljajo podobne pravopisne, oblikoslovne, skladenjske in slogovne pomanjkljivosti.

Naj naštejem najprej pravopisne napake:

— napačna raba predlogov s, z, k, h (z samimi rožicami, z tatvinami, z trdim delom, z teto, z sestro, z travo; k kolegici, k ginekologu);

— prilikovanje po zvenu v pisavi, negotovost pri pisanju lj, nj (zveski, obras, bradstvo, precednik, negdo, klopčič, droptinice, odpatki, glazba; življenski, nadalni, nadaljni, nadalnji, prejšni, bolši, trpljenje, zvonenje, nedelski, nejevolno, smetnak, pretresliv, plućnica, vožna);

- napačno postavljanje vejic;
- napačno pisanje narekovaja v dobesednem govoru;
- negotovost pri pisanju skupaj in narazen (nebi, nevem, nemorem; zato — za to).

Od oblikoslovnih napak se najpogosteje ponavljajo:

- napačna raba dvojine pri ž. sp. (nisva dolgo hodile, pred seboj sva zagledale, bile sva bolj boječe, s prijateljico sva šle);
- negotovosti pri rabi srednjega spola (vprašanje, na katerega ne dobim odgovora; na ta dva vprašanja ne najdem pravega odgovora; polja so stale; vrata so se počasi odprle; pred dvema leti; na vse vprašanja; naslednjo leto; sonce me je opeklo);
- napačna raba nedoločnika in namenilnika (pojdi pomiti posodo; mora ga spoštovat; treba naju bi bilo presest; nekaj za jest; imeli sva si veliko za povedati; imajo precej zemlje za obdelovati);
- napake pri glagolih moči, morati (prej ga nismo morale imeti; mogla sem čakati na drug avtobus);
- napačna raba povratno-svojilnega zaimka (Srečala sem mojo nekdanjo prijateljico. — Hotela sem ji predstaviti moje starše. — Vedno se spominim mojih otroških želja.).

Največ skladenskih napak nastane zaradi predolgih, nesmiselno razvrščenih stavkov, v katerih velikokrat manjka glavni stavek ali misel (Kajti imeti prijatelja, dobrega, iskrenega in takega, da razume tudi težave drugih, je verjetno malo. — Res pa je, da zemlja domača ni prazna beseda, naj spregovori naslednja zgodba, ki jo vem iz domačega kraja. — Mnogo gorja, prepirov in v začetku srečnih družin propade samo zaradi denarja. — Ko ni bilo nobenega doma, sem sklenila, da bom še malo poležala. — Ker smo danes vsi tako razvajeni in hočemo vsak dan svež kruh, drugače ga ne jemo.).

Od slogovnih nerodnosti se pojavlja ponavljanje istih besed, predvsem prislova pa, povratno-osebnega zaimka si, kazalnega zaimka ta. Vedno bolj se vriva samostalniško izražanje namesto glagoskega (je padla v bolezen; oče je imel upanje; začelo se je s pospravljanjem poljskih pridelkov; dobila sem slutnjo; poskušal je pobege; delali sva skupaj risbe; dobila sem pohvalo od Nuše; izreka čestitko; nudi pomoč; pade v nezavest; v času vojne; je bila v upanju; imela je zamudo; imeli so nesrečo).

Vseh napak naenkrat ne moremo odpraviti, lotiti se jih moramo sistematično. Najprej obravnavamo lažje probleme, npr. predloge s, z, k, h in prilikovanje. Učencem razložimo, kaj je prilikovanje po zvenu in zakaj nastaja; povemo, da ga Slovenci v pisavi ne upoštevamo. Naštejemo tudi izjeme. Pri vsaki uri jezikovnega pouka, pri spraševanju pravila utrjujemo s praktičnimi primeri.

Vejico lahko dobro naučimo šele takrat, ko učenci razumejo zgradbo stavka. Pomaga tudi stalna vaja (nareki, postavljanje manjkajočih vejic v že pripravljene tekste). Dobesedni govor je povezan z razumevanjem vsebine. Marsikdo premega govora ne razume, ker ne loči spremnega stavka od dobesednega govora (v spremnem stavku ga motijo glagoli, ki izražajo govor). Kakor hitro postane učenec jasno, kaj je dobesedni govor, gre pri postavljanju narekovaja le še za izurjenost, ki jo dosežemo tako, da stavke z dobesednim govorom večkrat napišemo na tablo. Vadimo tudi odvisni govor.

Pri oblikoslovju se najprej lotimo napačne rabe nedoločnika in namenilnika, nato pa drugih napak. Učenci najteže dojamajo rabo povratno-svojilnega zaimka.

Mnoge pravopisne in oblikoslovne pomanjkljivosti, predvsem pa skladenske napake, izvirajo iz premalo razvitega logičnega mišljenja učencev, zato je treba razvijati zlasti to.

Neurejen stavek napišemo na tablo in ga skupaj popravimo, učencem pa damo dodatne naloge (npr. pisanje stavkov z vezniki ko, ker, kjer in z oziralnim zaimkom ki). Organiziramo tudi medsebojno pomoč. Domače naloge slabših učencev večkrat popravimo. Učenci veliko pridobijo, če poslušajo dobre spise. Treba jim je seveda razložiti, zakaj je kak spis dober. Marsikateri učenec v poklicni šoli misli, da za pisanje ni sposoben, zato slovenskega jezika ne mara. Takega učenca je treba spodbujati in mu pomagati,

da doseže vsaj skromen uspeh, zlasti pa ga je treba prepričati, da se pisanja spisov lahko naučimo, če le hočemo.

Nastete napake iz šolskih nalog kažejo, da precej učencev s končano osemletko ne obvlada osnovnih pravopisnih zakonitosti. Vzroki za tako stanje so različni. Verjetno učenec v osnovni šoli marsičesa ni dobro razumel; lahko je slišal nekatere stvari pre-zgodaj ali pa mu snov ni bila razložena dovolj nazorno in privlačno. Učenec mora predmet vzljubiti, šele potem se ga bo z veseljem učil in dobro razumel. Vsako prede-lano snov moramo utrjevati, toda ravno utrjevanja in ponavljanja je v šolah premalo.

Urška Snedec
Tekstilni center v Kranju

iz dela Slavističnega društva Slovenije

Neznano slovensko narodnoosvobodilno pesništvo 1941—1945*

Sistematično zbiranje in obravnavanje NOB pesništva 1941—1945 se je začelo na ljubljanski slavistiki v seminarju prof. dr. Borisa Paternuja l. 1971. Doslej je pri temi sodelovalo trideset študentov, trenutno pa je v delu dvajset nalog s tega področja. V teh petih letih so bili v štiriindvajsetih slovenskih muzejih pregledani arhivi z zbirkami NOB, obdelave čaka le še Novo mesto. Hkrati je ves ta čas teklo intenzivno delo v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. S posebno skrbnostjo iščemo v zamejstvu, na italijanski strani s pomočjo študentov, ki študirajo v Ljubljani, na avstrijski pa s posredovanjem Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu.

V muzejih ali drugih ustanovah zbrano pesemsko gradivo je pravzaprav le izhodišče za delo na terenu. Naslednja važna faza dela je *poizvedovanje za avtorji*. Želimo jih najti čim več, že zato, da bi mogli najdena besedila čim popolneje dokumentirati, saj so brez imena ustvarjalca in uokvirjena v čas in prostor kot človek brez doma ali osebne izkaznice, čeprav je res, da je ob estetskem doživljanju pojava drugotnega pomena. Hkrati nas zanima, če morda avtorji še sami doma hranijo kaj verzificiranega iz časa NOB. Izkušnje kažejo, da je večina intimistično naravnanih pesmi v zasebnih predalih, medtem ko je udarnih in budniških največ v javnih arhivih.

Pot do avtorjev ni lahka, v začetku je polna stranpoti, ovinkov in slepih ulic. Toda brezuspešno to delo ni. Povpraševati začnemo na temelju pomanjkljivih podatkov ob pesmih in že med pregledovanjem arhivskega gradiva si je pametno zapisovati tudi imena raznih funkcionarjev iz

časa NOB, ker je zanje ponavadi lažje zvedeti in utegnejo biti dobri pomočniki pri razvozlavanju psevdonimov in iskanju drugih podatkov. Koristni pripomočki so sezname borcev v knjigah, ki opisujejo zgodovino posameznih vojaških enot in ne nazadnje telefonski imenik in popisnice prebivalstva. V zadnjem času smo naprosili za posredovanje tudi uredništvo TV 15, ki je prav za naše potrebe odprlo posebno rubriko.

Tako je bilo doslej zbranih in arhiviranih okrog 6.000 besedil, ki so razen redkih izjem vsa presneta, tj. kseroksirana. Kar najbolj mogoče se držimo *njena načela o avtentičnosti besedil*, namreč, da so arhivirana taka, kot so nastala v letih 1941—1945.

Vsako besedilo posebej je dokumentirano na priloženem popisnem listu, kjer so vprašanja o pesmi (njena prva vrstica, naslov, nastanek, hranilišče, morebitne uglasbitve) in rubrike za podatke o avtorju (rojstni podatki, njegova funkcija v partizanski enoti, kraj internacije ipd., takratni in današnji poklic in sedanji naslov).

Ko je to urejeno, pesemsko gradivo razvrščeno in pregledane morebitne objave v dosedaj izdanih zbirkah, pride na vrsto *spremnji komentar*, ki prvi opozarja na posebnosti zbranega gradiva, npr. na avtorje, ki se dvigajo nad povprečje, na odstotke o razmerju posameznih pesniških oblik, kitic, verzov in rim ter na izjemne stilne učinke. Posebno dragocene so predstavitve dokumentov, ki pričajo o medvojnem pesniškem delovanju in o organizaciji kulture sploh. Končno sledi seznam najboljših besedil.

Zaradi čim večje vklajenosti dela, obvladovanja pesemskega gradiva samega in

* Prebrano na zborovanju slovenskih slavistov v Portorožu 13. oktobra 1976.